

LYNGSVIING

Då jordbruket vart introdusert i Noreg for omlag 5000 år sidan, tok folk til å fjerna skogen med eld og øks langs kysten av Vestlandet. Målet var å skaffa betre beite for husdyra. Lyngheiane vart gradvis etablerte. Dei måtte haldast ved like for ikkje å gro att med skog. Når røsslyngen vart for grov, brende dei lyngen for å få nytt, friskt beite for dyra. Etter ein brann vert samansetjinga av artar endra frå eit samfunn dominert av lyng og buskar til gras- og urterike typar, som gir best beite vår, sommar og haust. Lyngen gir det beste beitet om vinteren. Difor vert aldri heile lyngområda svidd av same året. I skikkeleg lynghei er det ei blanding av område med ung og eldre lyng. Kystbøndene svei av lyngen når han var omkring 15 - 20 år gamal. Nokre svei oftare med berre 7-10 års mellomrom. Sjå figuren i aktiviteten "Lyngslått".

Lyngsviing og heilårsbeite med sau førte til at skogen ikkje klarte å etablera seg igjen.

Føremål:

- Verta kjend med korleis lyngheiane har vore utnytta av kystfolket gjennom 5000 år.
- Korleis responderer jordsmonn, plante- og dyrelivet på ein lyngbrann?

Utstyr:

Spadar, jernriver, tennmiddel, vatn.

Når ein brenn lyngheia i mars, spirer røsslyngen igjen i juni.

Store dyr og fuglar vil kunna flykte frå ein lyngbrann, men ein del mindre insekt må rekna med å ofra seg. Det kan ta lang tid å byggja opp ein ny bestand av til dømes edderkoppar.

Fordelar med brann	Ulemper med brann
Brenning er naturleg verkemiddel for å oppretthalda lynghei som naturtype.	Hyppig brenning og for sterk brann kan føra til redusert mangfald av plantar og dyr.
Brenning er ein billeg, effektiv og lett vint skjøtselmetode for å fjerna plantar eller delar av plantar som ikkje vert beita.	Ein må ha god innsikt i metoden for å hindra voldsom brann og ukontrollert spreining utanfor lyngheiområdet.
Brenning av same område er berre naudsynt å utføra med lengre mellomrom, i kystlynghei 7 - 10 år, eller lengre.	Eit avsvidd område er i minst eitt år etter brannen lite tilgjengeleg og attraktivt for friluftsliv.
	Brenning kan føra til øydelegging av tynt organisk materiale og av tørrhei som veks på berg.
	Brenning kan oppfattast som ei destruktiv behandling av naturen.

Diskusjonsoppgåver:

- Drøft kva haldningar folk har til brenning av naturtypar i dag - i Noreg og elles ute i verda.
- Drøft kvifor og korleis ulike folkegrupper i ulike delar av verda brenn eller høgg vegetasjon og kva dette får å seia for miljøet.
- Drøft kva som skjer med jordsmonnet, plante- og dyrelivet etter ein lyngbrann. Kva veks opp att og kor lang tid tek det før det igjen er røsslyng som dominerer? (Sjå også aktiviteten "Lyngslått").
- Kva skjer med lyngheiane dersom ikkje bonden held fram med å svi av, beitar eller slår lyngen?

Visste du at?

- Menneske over heile verda har i fleire tusen år gradvis fjerna skog mellom anna ved å nytta brenning.
- Her i nord har fjerning av skog ført til danning av sump, myr og lyngheiar fordi det er kjølig og mykje nedbør.
- På sørlege breiddegradar kan fjerning av skog føra til ørkendanning.
- 4 millionar hektar skog, eit område som svarer til Sveits i storleik, vert avskoga i u-land årleg, mellom anna for å skaffa beiteland for husdyr.
- Held øydelegginga av tropeskog fram i same tempo som i dag, vil all regnskog i Asia vera borte i løpet av 30-40 år, og om 100 år vil det ikkje lenger vera regnskog igjen i Latin-Amerika.

Fleire aktivitetar i Lyngapermen:

Lyngslått, Einstapeslått, Torv til gjødsel, Torv til brensel, Plantelivet i lyngheia.

Meir å lesa:

- Haaland, S. 2002: Fem tusen år med flammer. Det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad Bjørke.
- Kaland, P.E. 1999: Kystlynghei. I: Norderhaug, A. m fl. 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget.
- Direktoratet for brann- og el-sikkerhet: (<http://dbe.no/>)

Dei svei lyngen tidleg om våren mens det enno var tele og god råme i jorda.

Slik brenn ein lyng

- Det må vera tele i jorda eller jorda må vera våt før ein tar til å brenna. Då vert ikkje temperaturen i den humusrike jorda for høg. Berre overjordisk biomasse og strølag skal brennast. Brenninga bør gå føre seg i tida mellom februar og april.
- Helst skal det ha blåse nordavind i minst 3 dagar før brenninga tek til. Då er lyngbuskane så pass tørre at dei brenn godt.
- Stabil vind er naudsynt. For svak vind gjer at lyngen brenn dårleg, og svak vind skiftar lett retning. Passeleg vind er laber bris.
- Ein tenner på lyngen i le og brenn med vindretninga.
- Ein bør avgrensa området som skal brennast ved å følgja naturlege grenser i terrenget. Ein tar til å brenna ved grensa av det området ein har tenkt å svi av.
- Ei sonegrense på minst 15 meter må det vera mellom brenning av lynghei og skog. Sona må ryddast for tre og buskar.
- Branngater lagar ein ved å spa grøfter der elden skal stansa. Eit område på 30-40 cm er høveleg.
- River, spader og vatn skal ein ha tilgang på for å hindra at elden kjem ut av kontroll. Røynde bønder tenkte alltid gjennom kor brannen ville sløkkja med minst moglege arbeid, helst mot ei naturleg avslutning i terrenget.
- Formalitetar må vera i orden (brannvesen, grunneigar, naboar og evt. andre).